

KONFERENCIA O OTÁZKACH VÝSTAVBY SOCIALIZMU A KOMUNIZMU

V rozmedzí troch rokov stal sa zámok v Libliciach dejiskom už II. konferencie, ktorú zvolal a obsahove i organizačne pripravil Filozofický ústav ČSAV. V apríli 1958 to bola konferencia o dejinách českej filozofie, v apríli 1961 konferencia o teoretických otázkach výstavby socializmu a komunizmu.

Medzi oboma konferenciami — ako na to vo svojom otváracom prejave poukázal riaditeľ Filozofického ústavu ČSAV s. Arnošt K o l m a n — existuje vnútorná súvislosť a návaznosť. Konferencia r. 1958 sa obracala do minulosti, aby z nej načerpala sily pre súčasné a budúce boje. Tohoročná konferencia riešila problémy našich terajších i budúcich zápasov, ktoré dialekticky nadväzujú na zápasy minulé.

Konferencia nebola len konferenciou v obvyklom zmysle slova. Bola i akousi verejnou previerkou, ako sa uvádzajú do života uznesenia našej strany o odstránení nedostatkov na úseku filozofie a v marxistickej teórii vôbec.

Význam konferencie sa zvyraznil jednak tým, že sa na jej príprave a priebehu okrem pracovníkov Filozofického ústavu ČSAV aktívne podieľali aj pracovníci z ďalších ústavov a z mnohých vysokoškolských katedrií z celej republiky, a jednak tým, že sa na nej zúčastnila pomerne veľká skupina súdruhov zo zahraničia: zo Sovietskeho sväzu traja, z Poľska dvaja, z Bulharska, Maďarska a NDR po jednom. Prítomní boli aj zástupcovia redakcie Otázok mieru a socializmu na čele so s. R u m j a n c e v o m, členom ÚV KSSS. Z našich popredných straníckych pracovníkov sa konferencie zúčastnil s. Š t o l l a ďalší.

Konferencia trvala od 26. do 29. apríla. Prvý deň sa v pléne rokovalo o všeobecných teoretických otázkach. Stručný výklad základných téz hlavného referátu, ktorý bol rozmnožený a rozdáný všetkým účastníkom, podal jeden z jeho autorov, M. K a l á b. Po koreferáte F. K u t t u, venovanom problému budovania materiálno-technickej základne komunizmu, bola diskusia, v ktorej k rozličným otázkam prechodu od kapitalizmu ku komunizmu zaujali stanovisko viacerí naši i zahraniční vedeckí pracovníci.

Na druhý a tretí deň konferencia pokračovala rokovaním v sekciách. Prácu prvej sekcie viedol J. H o u š k a, ktorý bol zároveň aj autorom podkladového materiálu pre túto sekciu. Diskutovalo sa v nej o charaktere a význame demokratických prístupov k socialistickej revolúcii v súčasnej epoche.

Na programe druhej sekcie boli otázky súvisiace s premenami sociálno-triednej štruktúry v prechodnom období a s rozvojom nových spoločenských vzťahov medzi ľuďmi. Autorom hlavného referátu a vedúcim sekcie bol D. S l e j š k a.

V tretej sekcii, vedenej Z. M l y n á ř o m, hovorilo sa na tému *Predpoklady celospoločenského riadenia v systéme politickej organizácie spoločnosti za socializmu a pri výstavbe komunizmu*.

Napokon v štvrtej sekcii, pre ktorú hlavný referát pripravil a ktorú viedol J. K l a d i v a, diskutovalo sa o problémoch kultúrnej revolúcie.

V posledný deň sa opäť pracovalo v pléne. Boli prednesené ďalšie diskusné príspevky, ktoré pre krátkosť času neodzneli v prvý deň konferencie. Veľkú pozornosť vyvolalo

najmä vystúpenie s. Rychtu, ktorý sa pokúsil o hlbšiu teoretickú analýzu zmien v povahe práce na prechode od kapitalizmu ku komunizmu.

Potom sa zhrnulo a zhodnotilo rokovanie v sekciách. Hodno si povšimnúť, že v tejto fáze konferencie odznelo okolo 70 diskusných príspevkov, čo svedčí o vysokej aktivite účastníkov. Plénum sa tiež oboznámilo s tým, že pri rokovaní v sekciách došlo k zásadnejšiemu nesúladiu iba v dvoch prípadoch: jednak v otázke demokratického centralizmu, ako ju nastolil s. Mlynář, a jednak v otázke ekonomickej sústredenosti a kolektivity, nastolenej s. Slejškom.

V závere konferencie v mene zahraničných účastníkov vystúpil s. K a m m a r i, ktorý sa veľmi pochvalne vyslovil o teoretickej úrovni referátov i diskusných príspevkov, pričom vyzdvihol najmä fakt, že išlo v podstate o prvú medzinárodnú konferenciu o otázkach budovania socializmu a komunizmu. Bude treba — povedal — aby sa takéto konferencie usporiadali častejšie a na rozličné otázky marxistickej teórie.

Na túto jeho myšlienku v záverečnom slove nadviazal aj s. Kolman, ktorý — okrem konštatovania, že celá konferencia prebiehala v duchu principiálneho marxistického prístupu k riešeným problémom — oznámil, že Filozofický ústav ČSAV hodlá navrhnúť na budúci rok zvolanie ďalšej medzinárodnej konferencie, ktorá by bola venovaná otázkam boja proti buržoáznym a revizionistickým kritikom marxizmu-leninizmu. Oznámil tiež, že všetky materiály z konferencie budú v najkratšom čase pripravené a odovzdané do tlače, aby sa mohli s nimi oboznámiť naši teoretickí i propagandistickí pracovníci.

(rr)

O FILOZOFICKÝCH PROBLÉMOCH KOZMOGÓNIE A KOZMOLÓGIE

V celom historickom vývoji pojmov konečna a nekonečna zodpovedalo konečno v spojitosti s vesmírom idealistickým predstavám o svete, zatiaľ čo materialisti vždy obhajovali nekonečnosť priestoru a času. Prirodzene sa filozofickou otázkou konečnosti či nekonečnosti vesmíru v čase a priestore sú tesne späté mnohé fyzikálne i astronomické problémy. A keďže tieto vedecké disciplíny zaznamenávajú najmä v poslednom čase, búrlivý rozvoj, súčasne sa spresňuje i predstava o vesmíre. V súvislosti s tým možno povedať, že matematici, fyzici, astronómi a filozofi sa opätovne pokúšajú o riešenie síce nie nového problému, no s novým prístupom. Pritom nám je zrejmé, že k jeho objasneniu nemôžu dospieť ani samotní fyzici, ani samotní filozofi, ale iba spoločnými silami.

Otázku konečnosti a či nekonečnosti vesmíru s novým prístupom k problému začal riešiť sovietsky vedec prof. A. L. Zel'manov s obdivuhodnými výsledkami. Matematicky dokázal, že vo vzťahu k vesmíru nemožno stavať pojmy konečnosť a nekonečnosť proti sebe ako vzájomne sa vylučujúce, a ďalej, že tieto obvykle používané pojmy nemožno jednoducho aplikovať na vesmír ako celok.

U nás tento nový pohľad na konečnosť či nekonečnosť vesmíru rozvíja akademik A. Kolman. Jeho názor vzbudil veľkú pozornosť tak medzi našimi prírodovedcami, ako aj medzi filozofmi. Bolo jasné, že aj u nás k problému konečnosti či nekonečnosti vesmíru treba pristupovať inakšie, ako to bolo doteraz.

Okrem toho sa za posledné roky nazbieralo veľmi mnoho nových poznatkov o vesmíre